

Музеї заслуговують на увагу

Двадцять першого вересня відзначають свято Різдва Пресвятої Богородиці. Його ще називають «осениною» — адже цього дня за народним календарем настає осінь. За церковними переказами, Богородиця народилася за тих часів, коли релігія була в занепаді. Марію обрали на роль матері Ісуса Христа, оскільки вона була дуже благочестивою. Слухняно навчалася в монастирі, сумлінно вивчала Святе Письмо, а отже якнайкраще підходила для виконання важливої місії - народження Сина Божого. Саме цього дня, у свято Другої Пречистої, що традиційно вважається жіночим, напередодні урочистої дати — 40 річчя з дня створення, в Сарненському історико-етнографічному музеї відбудеться фольклорно-етнографічне дійство. Запрошені колективи представлять цикл календарно-обрядових традицій поліського села. А народні умільці проведуть майстер-класи.

Справжнім ентузіастом своєї справи є завідувачка закладом Раїса Тишкевич, яка очолює його з 1974 року, фактично з дня заснування. Як каже, пережила всі влади й ніколи ні перед ким не ставала навколішки. Кожну експозицію, розповідає, створили наукові працівники власноруч, без грошових затрат, адже коштів завжди не вистачало.

Саме стараннями Раїси Тишкевич написана історія музею. Одразу ж після його відкриття, пригадує, з числа старшокласників міських середніх шкіл № 4 та № 5 створили гурток екскурсологів. Це були в основному дівчатка, які швидко опанували краєзнавчий матеріал, вчилися проводити екскурсії. Найактивніша з них - Надія Швед, учениця СШ № 4. Щойно закінчувались уроки, сідала на велосипед і їхала до музею отримувати чергове завдання. Вона не тільки виконувала роль гідки, а й збирала матеріали. Якось у розмові з нею довідались, що рідні брати її бабусі Пилип та Олександр Конончуки були учасниками революційних подій на Сарненщині, зокрема так званого Дубровицького збройного повстання. Навіть у бабусиному будинку, де жила сім'я Шведів, збирались повстанці. На горішці в себе знайшла грамофон, який передала до музею, а згодом розповіла, що її дядько, батьків рідний брат, написав книгу «Поліщуки», маловідому на той час. Так сарненці дізналися про письменника Бориса Шведа, сестра якого Марія подарувала закладу це видання.

Працівники записали спогади про письменника, зібрали меморіальні речі, книги, за якими навчався, вели листування з родиною, яка проживала в Польщі. Будинок по вул. 1 Травня, 17, де колись жив літератор, а тепер мешкає племінниця з мамою, можна назвати музеєм. Тут багато старовинних речей, книг.

Надія Швед сповна заглибилась у краєзнавчу роботу: спілкувалася з ветеранами, записувала спогади старожилів, писала нариси, що згодом друкували в місцевій газеті, збирала експонати. Врешті, захопилась малюванням, після отримання атестата про середню освіту вступила до Рівненської художньої школи. А вже через рік цієї дівчини не стало: потрапила в автомобільну аварію. Ніби передчуваючи близьку смерть, поспішала жити, залишити слід на землі, про що свідчать записи в її щоденнику. Пам'ять про неординарне дівча, Надію -Швед, активного громадського кореспондента, екскурсолога, дослідника й краєзнавця* зберігають експонати, зібрані її руками, щоденники, нариси та статті, малюнки, зроблені в 14-17 років. Як і її дядько Борис Швед, залишила про себе добру пам'ять.

Скарбниця пам'яток

Чимало для музею зробив старший науковий працівник Володимир Кузьменко, який приїхав сюди трудитися за призначенням, повідала Раїса Тишкевич. Закінчивши історичний факультет, отримавши спеціальність археолога й музеєзнавця, добре знав свою справу. Пожвавилась і завирувала дослідницька робота.

А фінансова підтримка з боку директора Рівненського краєзнавчого музею В.Я. Сидоренка сприяла тому, що вдалося закупити й зібрати велику кількість етнографічних речей. Аби заклад відрізнявся від інших в області, вже маючи добру базу й підходящу територію, вирішили створити невеликий музей просто неба. Сюди запланували перевезти пам'ятки народної архітектури: хлів, клуню, хати, каплицю, кузню. Окрім того, Володимир Кузьменко організував краєзнавчий гурток для учнів старших класів, які ходили в походи по місцях бойової слави, партизанськими стежками, досліджували побережжя Случа та Горині. Як історик, археолог і чудовий оповідач, знав безліч історій, які захоплено сприймали слухачі. На жаль, доля не відміряла йому довгого віку. Пропрацювавши 10 років у музеї, не дочекавшись вищої платні, переїхав із сім'єю в місто Ніжин, де й помер у 1995-ому, проживши всього сорок два роки.

За досить короткий час будівельні бригади колгоспів, з території яких брали споруди, відреставрували дві садиби, каплицю XVIII ст. Для цього возили ліс із Клесівського, Сарненського, Клеванського лісгоспзагів, міняли старі прогнилі деталі на нові. Відкриття цієї експозиції супроводжувало справжнє фольклорне свято, куди з'їхалися колективи, майстри народної творчості.

До речі, майже щороку музейні працівники виїжджали в експедиції. Так, вельми вагому колекцію археологічних знахідок зібрали на Поліссі й передали археолог із Києва А.П. Савчук і вчитель історії з села Мар'янівка Сергій Сергійчук. У фондах є й чудова колекція бурштину, зібрана Аркадієм Ємцевим. Свого часу в Івана Ярижка з Коросту придбали нумізматичну колекцію. Він хотів, щоб вона не розпорошувалась, а лишилася як одне ціле в Сарненському музеї.

На основі матеріалів, зібраних під час , експедицій, індивідуальних поїздок по селах поліських районів області, написано чимало рефератів, статей, які використовували для виступів на республіканських, регіональних й обласних науково-практичних конференціях.

Сьогодні Сарненський історико-етнографічний музей - скарбниця пам'яток матеріальної й духовної культури поліського краю. Це також науковий і просвітницький заклад. Сюди звертаються студенти вузів, Сарненського педколеджу, учні навчальних закладів Сарненщини для консультацій із написання наукових, курсових, дипломних робіт. Щорічно його відвідують екскурсанти й туристи з Польщі, Франції, Англії, Америки, Ізраїлю. Навідувалася навіть бабуся з Африки. Вони приїжджають до своїх родин, поклонитись могилам рідних. Але не забувають відвідати й музей, аби ознайомитися з чудовим поліським краєм, його історією, звичаями й обрядами. Не тільки захоплюються творчістю наших майстрів, виробами із соломи, лози, дерева, льону, а й за можливості мають нагоду придбати щось на згадку.

Сарненський історико-етнографічний музей пережив важкі часи економічної скрути, але зумів зберегти для майбутніх поколінь культурно-історичну спадщину. Аби зробити реставрацію приміщень на території архітектурно-етнографічного майданчика, розповідає завідувачка, до справи долучилися спонсори — державні підприємства «Сарненський лісгосп» і «Клесівський лісгосп», ТзОВ «Північ- Центр» (Ігор Голяка), Державне спеціалізоване лісозахисне підприємство «Рівнелісозахист» (директор Валентин Мацков), відділ культури й туризму райдержадміністрації (Наталія Чорна).

Раїса Тишкевич завдячує також усім небайдужим людям, які дарують експонати й сприяють тому, аби цінні пам'ятки народної культури та документи не зник-, ли назавжди. Сподівається, що в майбутньому фінансування закладу покращиться й музеї в Україні цінуватимуть так, як вони того заслуговують. Сама ж Раїса Костянтинівна - автор багатьох статей у районній і обласній пресі, наукових публікацій, учасник обласних, регіональних і республіканських конференцій,

голова районного товариства краєзнавців. Нагороджена в 1988 році обласною літературно-мистецькою премією ім. Бориса Тена. За наполегливу працю на благо незалежної України в 1993 році їй присвоїли звання «Заслужений працівник культури України», а в 1997-ому - обласну регіональну премію «Відроджена Волинь».

Марія КУЗЬМИЧ.